

Марія Ріпей,
доцент кафедри медіариторики та мовної комунікації
факультету журналістики
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
кандидат філологічних наук

Mariia Ripei,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Media Rhetoric
and Language Communication,
Faculty of Journalism,
Ivan Franko National University of Lviv

 <https://orcid.org/0000-0001-6040-3539>
 maria-kr@ukr.net

ОПУБЛІКОВАНІ ТЕКСТИ ЯК МАТЕРІАЛ ДЛЯ ЗАНЯТЬ З РЕДАГУВАННЯ

PUBLISHED TEXTS AS MATERIAL FOR EDITING CLASSES

Розглянуто газетні публікації та публікації на сайтах як матеріал для занять з вибіркової дисципліни «Сам собі редактор». Досліджуючи текст як цілісність і його окремі компоненти, головну увагу зосереджуємо на правці заголовкового комплексу й основного тексту, аналізуємо дотримання видавничих і мовних норм, наголошуємо на «плюсах», виявляємо й виправляємо «мінуси», виокремлюємо типові помилки, подаємо пропозиції щодо їх усунення, зазначаємо переваги відредагованих варіантів. Акцентуємо на великому значенні заголовка у сприйнятті, розумінні та інтерпретації тексту, важливості ретельного добору заголовків, а також на смисловій ролі кожного рядка заголовка, на правильному розподілі заголовка на рядки, чи досягнуто виразності й результативності заголовка (чи не закінчується рядок заголовка прийменником або сполучником, прислівником або займенником, часткою «не»), чи не порушується ясність читацького сприйняття (чи власні імена або ініціали й прізвища подано в одному рядку). Аналізуючи основний текст публікацій, значну увагу зосереджуємо на послідовності викладу, правильному написанні дефісів і тире, однаковому накресленні лапок, однотипності подання власних назв, наведенні римських і арабських цифр, цифр із нарошенням, написанні цифри на початку речення, після крапки (що ускладнює сприйняття тексту), мові викладу, зокрема усуненні росіянізмів, уникненні повторень слів тощо. Опрацьовуючи публікації, студенти мають змогу набувати навичок редакторської правки тексту. Виявлення випадків неправильного написання, їх аналіз і наведення правильних відповідників сприяють усуненню видавничих та мовних огріхів, кращому запам'ятовуванню нормативного вживання.

Ключові слова: редагування, публікація, заголовок, основний текст, правка тексту, видавничі норми.

Newspaper publications and publications on websites are considered as material for course in the elective discipline “Self-Editing”. Studying the text as a whole and its individual components, we focus our attention on editing the heading complex and the main text, analyse compliance with publishing and language standards, emphasise the “pluses”, identify and correct the “minuses”, identify typical errors, make suggestions for their elimination, and note the advantages of the edited versions. We emphasise the great importance of the title in the perception, understanding, and interpretation of the text, the importance of careful selection of titles, as well as the semantic role of each line of the title, the correct division of the title into lines, whether the title is expressive and effective (whether the title line does not end with a preposition or conjunction, an adverb or pronoun, or the particle “not”), whether the clarity of the reader’s perception is not impaired (whether proper names or initials and surnames are given on one line). When analysing the main text of publications, we focus a lot of attention on the sequence of presentation, the correct spelling of hyphens and dashes, the same drawing of quotation marks, the uniformity of presentation of proper names, the use of Roman and Arabic numerals, numerals with increments, writing a number at the beginning of a sentence, after a period (which complicates the perception of the text), the language of presentation, in particular, the elimination of Russianisms, avoiding repetition of words, etc. When working on publications, students have the opportunity to acquire skills in editorial editing of the text. Identifying cases of incorrect spelling, their analysis and providing correct equivalents contribute to the elimination of publishing and language errors and better memorization of normative usage.

Keywords: editing, publication, title, main text, text editing, publishing standards.

© Ріпей М., 2025

Вступ. Впровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу спрямоване підвищити якість навчання. Адже «чим більше у нашій державі будуть використовувати педагогічні інновації, тим більш розвинені будуть студенти» [4, с. 201]. Значної уваги потребують інновації на мікрорівні, які «спрямовані на створення нового змісту як окремого курсу, так і блоку курсів... або на відпрацювання нових способів структурування освітнього процесу, або на розробку нових технологій, нових форм і методів навчання» [3, с. 22–23].

Однією з інновацій у сучасному освітньому процесі є можливість студента «формувати власну освітню траєкторію паралельно з основним профільним напрямом» [10, с. 266], самостійно визначати 25 % обсягу навчальної програми вибірковими дисциплінами (як професійно орієнтованими, «що відповідають кваліфікованим потребам, глибшому засвоєнню тієї чи іншої нормативної дисципліни», так і тими, «які задовольняють пізнавальні інтереси студента, сприяють формуванню його широкої ерудиції, загальної культури, наприклад, дисципліни з інших спеціальностей, або ж спрямовані на формування певних навичок діяльності, затребуваних у наш час компетентностей тощо» [10, с. 266]).

Для вивчення на другому курсі (4-й семестр) запропонували загальноуніверситетську вибірку дисципліну «Сам собі редактор». Спираючись на власний редакторський досвід, ставимо за мету навчити студентів різних факультетів основ редагування, що є «однією з найважливіших форм якісного презентування інтелектуального продукту, його оптимізації та пристосування до потреб і запитів споживачів» [2, с. 4].

Зазначимо, що різним аспектам редакторської праці присвячено дослідження Р. Іванченка, А. Капелюшного, Ж. Колоїз, Т. Крайнікової, Н. Непийводи, З. Партика, В. Різуна, М. Тимошика та ін.

Мета та завдання дослідження. Ставлячи за мету простежити особливості використання опублікованих текстів (газетних публікацій, публікацій на сайтах) як матеріалу для занять з редагування, визначили своїм завданням акцентувати на важливих аспектах правки заголовкового комплексу й основного тексту.

Методологія дослідження. Застосовували описовий метод із залученням прийомів зовнішньої та внутрішньої інтерпретації; порівняльного, контекстуально-семантичного та функційного аналізу; метод парадигматичного та дистрибутивного аналізу; метод узагальнення.

Результати й обговорення дослідження.

У процесі вивчення дисципліни «Сам собі редактор» поєднуємо теоретичні та практичні аспекти редагування. Опрацьовуємо навчальну і довідкову літературу, а також наукові статті з редагування. Головну увагу зосереджуємо на правці тексту, акцентуючи на тих питаннях, з якими стикнулися у редакторській практиці. Розглядаючи текст як цілісність, а також його окремі компоненти, виконуємо правку заголовкового комплексу й основного тексту. Для аналізу здебільшого беремо опубліковані тексти (зокрема, газетні публікації, публікації на сайтах, тези доповідей, анотації наукових статей тощо, щоб акцентувати на «плюсах», виявити і виправити «мінуси») та написані студентами. Аналізуємо апробовані газетні публікації [5], які довели свою дидактичну важливість, а також публікації на сайтах. На заняттях читаємо їх, аналізуємо, редагуємо, зазначаємо переваги виправлених варіантів. До текстів з невдалими заголовками проводимо мініконкурс на найкращий заголовок. Наводимо пропозиції щодо вдосконалення заголовкового комплексу. Виокремлюємо типові помилки, подаємо пропозиції щодо їх усунення.

Опрацьовуючи дослідження «Способи зацікавлення журналістськими заголовками в інтернет-комунікації: практичні поради» [6], студенти навчаються робити заголовковий комплекс цікавим та інтригуючим. На підставі 30 рекомендацій, наведених у цій публікації, студенти обґрунтовують 10 найважливіших (на їхню думку), добирають до них приклади.

Акцентуючи на великому значенні заголовка у сприйнятті, розумінні та інтерпретації тексту, навчаємо студентів тому, що його написання має відповідати мовним, поліграфічним та видавничим нормам. Опрацьовуємо статті «Особливості архітекtonіки газетного заголовка» [8], «Виразність газетного заголовка» [7], звертаючи особливу увагу на неправильний розподіл заголовка на рядки, на смислове значення кожного рядка заголовка. Адже форма заголовка як головного елемента медіатексту «не повинна шкодити його змісту, а, навпаки, робити його більш виразним і привабливим. Від цього значною мірою залежить вплив на читачів як заголовка, так і публікації в цілому» [7, с. 353].

Аналізуючи основний текст публікації, значну увагу зосереджуємо на однотипності подання власних назв, одиниць вимірювання, написанні римських й арабських цифр, цифр із нарошенням, мові публікацій тощо. Наприклад, студентам цікаво вголос читати (хтось

зі студентів — режисер, хтось — журналіст) інтерв'ю «В театрі я б хотів бачити глядача, який готовий сприйняти такий вид мистецтва як театр... глядача високого культурного рівня» [5, с. 17–21]. Аналізуємо заголовки та запитання, які ставить журналіст, редагуємо текст. Зокрема, розглядаємо, чи доречно заголовки подавати у лапках, не зазначаючи, чиї це слова, чи варто у заголовку двічі вживати слова «театр» і «глядач», чи дотримано правил пунктуації тощо. Проводимо мініконкурс на найкращий заголовок до цієї публікації, досліджуючи «плюси» і «мінуси» різних варіантів. Зазначаємо, що одним із варіантів заголовків, який переміг у попередні роки в мініконкурсі, був цікавий заголовок — «Режисер у замшевому піджаку» (бо інтерв'ю з режисером-постановником вистави «Замшевий піджак»). Звертаємо увагу на неуніфіковане подання у цій публікації імен (М. і Вадим), та ще написаних поряд у реченні «театру ім. М. Заньковецької Вадим Сікорський», що ускладнює сприйняття. Зачитуючи частини тексту, зокрема, «Чи хочете ви спробувати себе у якомусь іншому амплуа? Наприклад, в якому? Будь-якому іншому, актора, наприклад? Я був актором, навіть дуже успішним. Розкажіть, будь ласка, про свої закордонні гастролі...», розмірковуємо, чи журналіст ретельно готувався до інтерв'ю, виправляємо огріхи.

Потребує редакторської правки газетна публікація «Акторка Емма Вотсон заперечила плітки про свою відмову зніматися в продовженні “поттеріани”» [5, с. 10–12]. Звертаємо увагу на те, чи доречно використовувати такий заголовок до невеликої за обсягом публікації, чи більше приверне увагу читачів запитальний заголовок (наприклад, «Чи побачимо Емму Вотсон у продовженні “поттеріани”?»), чи повторює перший рядок публікації її назву, на послідовність викладу. Аналізуємо, чи варто писати (двічі вжито у цій замітці) «раніше повідомлялося» (бо коли, де, хто повідомляв?), чи доречно, коли подаємо цитату, писати «нібито», як читаємо у цьому матеріалі («Мені остогидло, що мене звуть дівчиною Гаррі Поттера», — **нібито** додала вона»). Акцентуємо на вживанні у невеликому за обсягом тексті шість разів дієслова «повідомляти», на тому, чи можна серію фільмів про Гаррі Поттера називати серіалом, а компанію “Warner Brothers” — його продюсером («Компанія Warner Brothers (**продюсер серіалу** за книжками Джоан Роулінг) поспішила зробити заяву, щоб заспокоїти шанувальників **серіалу**...», «планують зняти ще два фільми про юного чарівника і на цьому завершити **серіал**») тощо.

Публікації «Як львів'янин врятував Відень та навчив Європу пити каву: неймовірна історія Юрія Кульчицького» [14], «Таємниці Івана Федоровича: як львів'янин навчив Україну та Московію друкувати книги» [12] привертають увагу цікавими заголовками та ілюстраціями. Тексти поділено на невеликі частини, до кожної з них дібрано короткі підзаголовки, що полегшує читання та сприйняття матеріалу. Зачитуючи кожен рядок заголовка, розглядаємо, чи має він «свій акцент, свій сенс», чи досягнуто виразності й результативності заголовка (чи не закінчується рядок заголовка прийменником або сполучником, прислівником або займенником, часткою «не»), чи не порушується ясність читацького сприйняття (чи власні імена або ініціали й прізвища подано в одному рядку) [7, с. 349].

Як львів'янин врятував Відень **та**
навчив Європу пити каву:
неймовірна історія **Юрія Кульчицького**

Таємниці Івана Федоровича: **як**
львів'янин навчив Україну **та**
Московію друкувати книги

Щоб легше було аналізувати кожен рядок, закриваємо інші рядки аркушем паперу або рукою. Виявляємо, що в аналізованих заголовках у кінці попереднього рядка наведено сполучник «та», прислівник «як», у різних рядках «розірвано» ім'я і прізвище «Юрія Кульчицького». Розглядаємо правильні варіанти подання цих заголовків, наприклад:

Як львів'янин врятував Відень
та навчив Європу пити каву:
неймовірна історія Юрія Кульчицького

Таємниці Івана Федоровича:
як львів'янин навчив Україну та Московію
друкувати книги.

Опрацьовуючи ці тексти, звертаємо увагу на правильне подання століть, порядкових номерів імператорів та королів римськими цифрами (зокрема, «впродовж XVII століття», «король Ян III Собеський», «імператор Рудольф II»). Водночас зауважуємо, що у деяких випадках замість тире написано дефіси (зокрема, «почалася облога — 200-тисячна турецька армія під проводом великого візира Кара-Мустафи підійшла до стін столиці», «з'явилась в Італії, точніше у Венеції — під назвою», «замість московського варіанту — Іван Федоров — тепер на-

живає себе...»); подано різне накреслення лапок (зокрема, «підписувався родовим гербом Рогоза «Шранява», «звільнення друкаря пояснюється підступами «перепишувачів книг», чиновників царського двору та відмовою самого Федоровича «підстригтися у цензи» після смерті дружини», «...львівського видання “Апостола” 1574 року. У передмові до львівського “Апостола” Іван Федорович дуже жорстко розкритикував «московські звичаї»...»); після скорочення немає пропуску («**вул.Руській**»); «розірвано» ініціали й прізвище (зокрема, у кінці попереднього рядка наведено «Ю.», а «Кульчицький» перенесено в наступний рядок), у таких випадках варто використовувати нерозривні пропуски між ініціалами; цифру написано на початку речення, після крапки, що ускладнює сприйняття тексту (зокрема, «...Відня. **14** липня почалася облога...»), у цьому разі варто змінити порядок слів, щоб речення не починалося з цифри. А також розглядаємо мовні огріхи: «**зіграв важливу роль** в одній із **самих великих битв**», «**самі продуктивні та творчі роки**», «**попав** у полон», «**прийшли до згоди**», «народився у 1640 році у селі», «спілкувався угорською, сербською, румунською та **німецькими мовами**», «**міння** сферу своєї діяльності», «**захват** столиці», «**приймав** участь», «кава **вживалася** лише як лікувальний засіб», «У 1861 році **на його честь була названа** вулиця, а в 1865 році у Відні був встановлений **на його честь** пам'ятник», «**по** одній із версій», «було **скоріше** своєрідним рекламним слоганом» та ін.

Аналізуючи публікацію «Спогади про «полтавський період» життя Є.К.Марчука (1988-1990)» [11], звертаємо увагу на логічну структуру тексту. Водночас зазначаємо про недотримання видавничих вимог. Зокрема, написання у реченні дефіса замість тире («Депутатом Полтавської обласної Ради був обраний Є.К. Марчук, міської — заступник начальника по кадрах М.Кулик, Київської районної Ради у місті Полтаві — начальник відділення...», «радили сприймати його перебування в Полтаві як тимчасове явище — трамплін до подальшого кар'єрного зростання», «відбудеться з іншої причини - у зв'язку з виходом А.Г.Жабченка на заслужену пенсію» тощо); подання (у заголовку також) між роками дефіса замість тире (не «1988-1990», а «1988–1990», не «1986–1987», а «1986–1987» та ін.), бо позначає межі «від-до»; наведення ініціалів без пропусків (не «Є.К.Марчук», а «Є. К. Марчук», не «В.В.Щербицький», а «В. В. Щербицький», не «П.Т.Тронько», а «П. Т. Тронько» тощо); невідомі написання власних назв («Анатолій Григорович Жабченко», «А. Г. Жабченко»,

«І. Дзюба», «Богдан Горинь»); неуніфіковане написання цифр з нарощенням («Начальником 2-го відділу (контррозвідки) став М.Манжос, 5-го (боротьби з ідеологічною диверсією) — Ф.Долбієв, заступником начальника 6-го (економічної контррозвідки) А.Беляєв... начальників **1 відділення** (розвідка) О.Брагинця і А.Шкіля, **3 відділу** (контррозвідувальне забезпечення правоохоронних органів) Г.Руденка, **4 відділення** (транспортна контррозвідка) О.Гориніна, **6 відділу** — А.Калімана...»); написання цифри на початку речення, після крапки, що ускладнює сприйняття тексту («...Компартії **України. 1989** року усі вони стали активними членами «Народного Руху України за перебудову», «...**боксу. 1952** року майбутній генерал був...», «обмін інформацією. **1990** року вони разом візьмуть участь у «Революції на граніті»). Варто змінити порядок слів: «...Компартії України. Всі вони 1989 року стали активними членами «Народного Руху України за перебудову», «...**боксу. Майбутній генерал 1952 року був...**», «обмін інформацією. А 1990 року вони разом візьмуть участь у «Революції на граніті». Водночас звертаємо увагу на росіянізми «**виключний** працездатності», «чемпіон **по** боксу», «**вуз**», «курс історії України засвоювали не **по** компартійних підручниках», «головною **задачею** на той час вважалося здійснення моніторингу розвитку ситуації», «**задавати питання**», «**красити** двері», «**присутність** прізвища... серед членів її редколегії», «2–3 співробітника» та ін.

У публікації «Агропросперіс Банк підвищив ставки за депозитами: ще більше можливостей для заощаджень» [1] насамперед звертаємо увагу на розподіл заголовка на рядки [7]:

Агропросперіс Банк підвищив
ставки за депозитами: ще
більше можливостей для
заощаджень.

Зауважуємо, що значно виразнішим і зрозумілішим був би заголовок, якби не розривати у різних рядках «підвищив ставки» і не залишати у кінці рядків прислівник «ще» і прийменник «для». Наприклад, розглядаємо такий варіант заголовка:

Агропросперіс Банк підвищив ставки
за депозитами:
ще більше можливостей для заощаджень.

Водночас звертаємо увагу на нелогічність викладу матеріалу в частині публікації під назвою «Додаткові можливості збільшити

дохід», де зазначено «**по-перше**, діє програма лояльності для пенсіонерів, за умови якої у разі пред'явлення пенсійного посвідчення вкладники отримують додатковий бонус...», однак немає «по-друге». Також на помилкове написання між роками («в 2022—2024 роках») дефіса замість тире; наведення знака відсотка після двох цифр («від 5 % до 8 % річних»), а треба тільки після другої цифри. Виявляємо, що в цій публікації вжито росіянізм «складати»: «**максимальна дохідність складає** 16,25 % річних», «**підвищення дохідності депозитних програм банку склало** 1,25 в.п.» (правильно писати «становить», «дорівнює», «сягає»); росіянізм «таким чином»: «**Таким чином, можна отримати до 16,5 % річних**», «**Таким чином, порівнявши депозитні ставки в банках Києва та інших регіонів України... вкладники можуть бути впевнені у вигідності своїх інвестицій та безпеці розміщених коштів**» (варто написати «отже» [9]); в одному реченні двічі наведено форму дієслова «отримати»: «**отримуючи визнання за свої депозитні продукти, зокрема отримавши відзнаку «Банк-лідер за надійністю заощаджень для приватних осіб**» (на нашу думку, варто написати «здобувши визнання»).

Висновки та перспективи подальших по-

шуків. Аналізуючи газетні публікації та публікації на сайтах з редакторського погляду, простежуємо дотримання видавничих і мовних норм у поданих заголовках та основному тексті, акцентуємо на «плюсах», виявляємо і виправляємо «мінуси». Під час вивчення вибіркової дисципліни «Сам собі редактор» студенти із зацікавленням працюють із «живими» текстами, пропонують різні варіанти подання заголовків, висловлюють власний погляд щодо структури тексту, особливостей подання, із великим задоволенням щораз впевненіше виявляють порушення видавничих і мовних норм у публікаціях, набуваючи навичок редакторської правки тексту. Виявлення випадків неправильного написання, їх аналіз і наведення правильних відповідників сприяють усуненню видавничих та мовних огріхів, кращому запам'ятовуванню нормативного вживання. Бо, як зазначав Іван Франко, тільки «висказання слабих сторін в однім ділі може поправити автора на другий раз» [13]).

У наступних дослідженнях плануємо з редакторського погляду розглянути тези доповідей, анотації наукових статей, а також тексти, написані студентами, з метою опанування ними навичок саморедагування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агропросперіс Банк підвищив ставки за депозитами: ще більше можливостей для заощаджень. URL: <https://day.kyiv.ua/article/ekonomika/ahroprosperis-bank-pidvyshchyv-stavky-za-depozytamy-shche-bilshe-mozhlyvostey>
2. Баган М. П. Редагування тексту: посібник для самостійної роботи студентів. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2022. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/2943?show=full>
3. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: зб. наук.-метод. пр. / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
4. Матюк Л. В. Інновації в сучасній освіті. *Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (м. Київ, 12 травня 2021 р.). URL: https://www.researchgate.net/publication/362773763_INNOVACII_V_SUCASNIJ_OSVITI
5. Практичні завдання з курсу «Редагування в засобах масової інформації» для студентів факультету журналістики / Уклад. М. Ріпей. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. 36 с.
6. Римар Н. Ю., Шульська Н. М., Зінчук Р. С. Способи зацікавлення журналістськими заголовками в інтернет-комунікації: практичні поради. *Modern Problems in Science: Proceedings of the XIX International Scientific and Practical Conference* (Conference Proceedings, 17–20th May, 2022). Vancouver, Canada, 2022. P. 221–225. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7550/3/Sposoby_zatsikavlennia.pdf.
7. Ріпей М. Виразність газетного заголовка. *Вісник Львівського університету. Сер. Журналістика*. 2019. Вип. 46. С. 348–354.
8. Ріпей М. Особливості архітектури газетного заголовка. *Вісник Львівського університету. Сер. Журналістика*. 2011. Вип. 35. С. 295–302.
9. Ріпей М. Росіянізми «так», «таким чином» у газетних публікаціях. *Українська мова*. Київ, 2011. № 4. С. 72–76.
10. Сидоренко О. В., Денисенко О. М. Мовні вибіркові дисципліни та їх роль у формуванні комунікативних компетентностей як складова особистісно-орієнтованого навчання. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи*: зб. ст. VI Міжнар. науково-практич. конф. (м. Полтава, 25–26 листопада 2021 р.). Полтава: Астрар, 2021. С. 264–268.

11. Спогади про «пoltavський період» життя Є. К. Марчука (1988–1990). URL: <https://day.kyiv.ua/article/den-ukrayiny/spohady-pro-poltavskyy-period-zhyttia-yekmarchuka-1988-1990>.
12. Таємниці Івана Федоровича: як львів'янин навчив Україну та Московію друкувати книги. URL: <https://www.032.ua/news/3304718/taemnici-ivana-fedorovica-ak-lvivianin-navciv-ukrainu-ta-moskoviu-drukuvati-knigi>.
13. Франко І. Лист до В. С. Давидяка. Збір. тв.: у 50 т. Київ: Наук. думка, 1986. Т. 48. С. 8.
14. Як львів'янин врятував Відень та навчив Європу пити каву: неймовірна історія Юрія Кульчицького URL: <https://www.032.ua/news/3332697/ak-lvivianin-vratuvav-viden-ta-navciv-evropu-piti-kavu-nejmovirna-istoria-uria-kulchickogo>

REFERENCES

- Ahroprosperis Bank pidvyshchiv stavky za depozytamy: shche bilshe mozhlyvostei dlia zaoshchadzen. <https://day.kyiv.ua/article/ekonomika/ahroprosperis-bank-pidvyshchiv-stavky-za-depozytamy-shche-bilshe-mozhlyvostey> [in Ukrainian].
- Bahan, M. P. (2022). Redahuvannia tekstu: posibnyk dlia samostiinoi roboty studentiv. Kyiv: Vydavnychiy tsentr KNU.
- <http://rep.knu.edu.ua/xmlui/handle/78787878/2943?show=full> [in Ukrainian].
- Dubaseniuk, O. A. (2014). Innovatsii v suchasni osviti. *Innovatsii v osviti: intehratsiia nauky i praktyky*: zb. nauk.-metod. pr. za zah. red. O. A. Dubaseniuk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 12–28 [in Ukrainian].
- Franko, I. (1986). Lyst do V. S. Davydiaka. Zibr. tv.: u 50 t. Kyiv: Nauk. dumka, 48, 8 [in Ukrainian].
- Matiuk, L. V. (2021). Innovatsii v suchasni osviti. *Dystantsiina osvita v Ukraini: innovatsiini, normatyvno-pravovi, pedahohichni aspekty*: materialy II Vseukr. nauk.-prakt. konf. za mizhnar. uchastiu (m. Kyiv, 12 travnia 2021 r.). https://www.researchgate.net/publication/362773763_INNOVACII_V_SUCASNIJ_OSVITI [in Ukrainian].
- Praktychni zavdannia z kursu «Redahuvannia v zasobakh masovoi informatsii» dlia studentiv fakultetu zhurnalistyky. (2009). Uklad. M. Ripei. Lviv: Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 36 [in Ukrainian].
- Ripei, M. (2011). Osoblyvosti arkhitektoniky hazetnoho zaholovka. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. Zhurnalistyka*, 35, 295–302.
- Ripei, M. (2011). Rosiianizmy «tak», «takym chynom» u hazetnykh publikatsiiakh. *Ukrainska mova*, Kyiv, 4, 72–76 [in Ukrainian].
- Ripei, M. (2019). Vyravnist hazetnoho zaholovka. *Visnyk Lvivskoho universytetu, Ser. Zhurnalistyka*, 46, 348–354 [in Ukrainian].
- Rymar, N. Yu., Shulska, N. M., & Zinchuk, R. S. (2022). Sposoby zatsikavleniia zhurnalistskymy zaholovkamy v internet-komunikatsii: praktychni porady. *Modern Problems in Science: Proceedings of the XIX International Scientific and Practical Conference* (Conference Proceedings, 17–20th May, 2022). Vancouver, Canada, 221–225. https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNANU/7550/3/Sposoby_zatsikavleniia.pdf [in Ukrainian].
- Spohady pro «poltavskyy period» zhyttia Ye. K. Marchuka (1988–1990). <https://day.kyiv.ua/article/den-ukrayiny/spohady-pro-poltavskyy-period-zhyttia-yekmarchuka-1988-1990> [in Ukrainian].
- Sydorenko, O. V., & Denysenko, O. M. (2021). Movni vybirkovi dystsypliny ta yikh rol u formuvanni komunikatyvnykh kompetentnostei yak skladova osobystisno-orientovanoho navchannia. *Aktualni pytannia linhvistyky, profesiinoi linhvodydaktyky, psykhologii i pedahohiky vyshchoi shkoly*: zb. st. V. I. Mizhnar, naukovo-praktych. konf. (m. Poltava, 25–26 lystopada 2021 r.), Poltava: Vyd-vo «Astraia», 264–268 [in Ukrainian].
- Taiemnytsi Ivana Fedorovycha: yak lvivianyn navchiv Ukrainu ta Moskoviiu drukuvaty knyhy. <https://www.032.ua/news/3304718/taemnici-ivana-fedorovica-ak-lvivianin-navciv-ukrainu-ta-moskoviu-drukuvati-knigi> [in Ukrainian].
- Yak lvivianyn vriatuvav Viden ta navchiv Yevropu pyty kavu: neimovirna istoriia Yuriia Kulchytskoho. <https://www.032.ua/news/3332697/ak-lvivianin-vratuvav-viden-ta-navciv-evropu-piti-kavu-nejmovirna-istoria-uria-kulchickogo> [in Ukrainian].

Надіслано до редакції 10.07.2025.